

Uzroci smrti stranih turista u Istarskoj županiji tijekom ljetnih mjeseci od 2000. do 2004. godine

Ljiljana Lazičić - Putnik, Olga Dabović Rac, Danijela Lazarić - Zec.

Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, Pula, Hrvatska

Sažetak

Prikazujemo uzroke smrti kod stranih turista koji su se dogodili za vrijeme njihovog boravka na ljetnjim godišnjim odmorima u Istarskoj županiji u vremenu od svibnja do rujna u posljednjih pet godina

Cilj ove studije bila je istražiti pojavnost najčešćih uzroka smrti među stranim turistima tijekom ljetnih mjeseci.

Podaci o smrti uzeti su iz arhiva Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije u Puli. Primjenjena je retrospektivna metoda analize podataka u odnosu na podatke o uzrocima smrti, spol i starost umrlih turista.

Rezultati: Srčani udar bio je vodećim uzrokom smrti jer se dogodio kod 126 od 322 umrlih turista što je 39 % od svih umrlih turista. Najveći broj umrlih (n = 31) zabilježen je 2002. godine. Od toga broja 27 osoba je umrlo zbog srčanog udara, 14 od njih u starosti od 65 do 74 godine. Srčani udar zabilježen je šest puta češće kod muškaraca nego kod žena. Udio stranih turista umrlih od srčanog udara pokazuje oscilacije između 47% u 2000. do 30% u 2003. godini. Utapljanje je drugi uzrok smrti po učestalosti s 10,5% od svih smrti. Od 34 žrtava utapljanja zabilježeno je da su se muškarci tri puta češće utapljali nego žene. Kronične ishemične srčane bolesti uzrokovale su 8% smrti, iznenadna srčana smrt 4%, a moždani udar 3% smrti kod stranih turista.

Zaključak: Vodeći uzroci smrti kod stranih turista bili su srčani udar i utapljanje. Zbog visoke prosječne starosne dobi utopljenika, javlja se sumnja da li je utapljanje bilo stvarnim razlogom smrti u svim registriranim slučajevima. Sve ovo navodi nas na potrebu, da naše turiste treba prethodno informirati o mogućim zdravstvenim opasnostima i rizicima koje ih mogu očekivati za vrijeme njihovog odmora.

Ključne riječi: mortalitet, strani turisti

Abstract

We are presenting causes of death in foreign tourists occurred during their holidays in County of Istria in period may-september during last five years.

The goal of this study was to evaluate the frequency of mostly happened deaths among foreign tourists who were on holidays in Istria with higher health risks. Data about deaths were taken out of archives of Institute of Public Health of County of Istria in Pula. Retrospective methods were used to analyse data according to death causes, gender and age of dead tourists.

RESULTS: Heart attack was the leading cause of death as it occurred in 126 dead persons or 39% of dead foreign tourists (n=322). The highest number (n=31) of deaths was registered in 2002. Out of that number there were 27 persons died of heart attack, 14 of them in age of 65 to 74 years. Heart attack occurred six times more in males than in females. Number of died foreign tourists of heart attack showed the oscillating range between 47% in 2000 to 30% in 2003. Second leading cause of death was drowning with 10,5% of all deaths. Out of 34 drowned victims, there were three times more males than females. Chronical ischaemic heart diseases caused 8% of deaths, cardiac arrest 4%, and brain stroke 3% of deaths.

CONCLUSION: Leading death causes among foreign tourists were heart attack and drowning. Due to the average age of drowned persons, we were in doubt what were the real causes of death in registered cases of drowning. All of this is pointing to the necessity of previous information about health risks that we have to give to tourists.

Key words: mortality, foreign tourists

Istra je autentična i tradicionalno visoko rangirana turistička destinacija. Divna priroda, blaga klima, povijesno nasljeđe i suvremena turistička ponuda koja proističe iz strategije razvoja hrvatskog turizma do 2010., stavljaju Istru među vodeće turističke regije Hrvatske i Mediterana. Prema izvješćima Nacionalnog instituta za statistiku, broj turista u Hrvatskoj je u porastu od 1999.godine s prosječnom godišnjom stopom od 20%. Tijekom 2002.godine broj gostiju dostigao je 8,5 miliona kako je bilježeno u godina prije rata. U registriranom turističkom prometu, strani gosti učestvuju sa

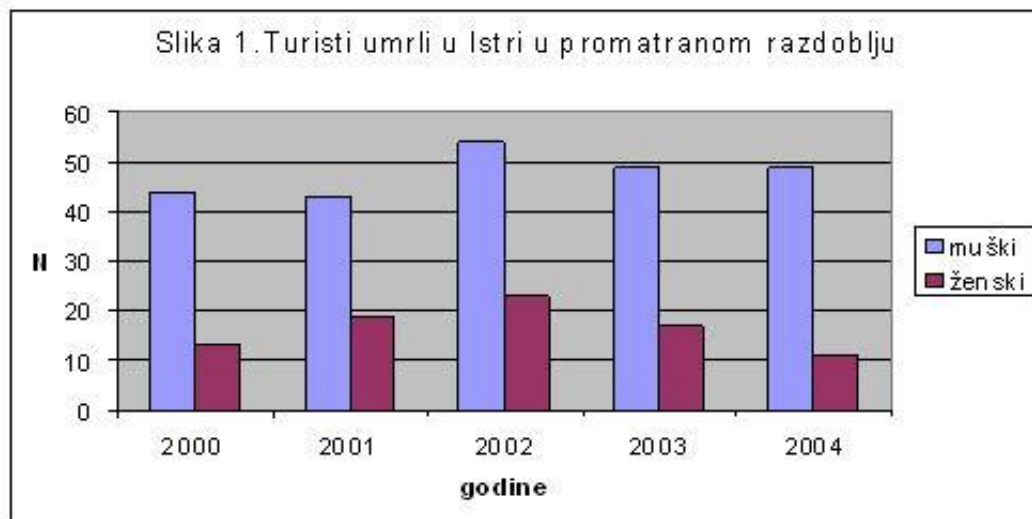
oko 80% čineći oko 44,7 miliona noćenja. Prema podacima dobivenim od Turističke zajednice Istarske županije za 2002. godinu, te je godine zabilježeno 2.364 561 gostiju u Istri. Od toga broja bilo je 2 203 003 stranih gostiju ili 93 % od svih gostiju te godine. Godine 1999. World Travel & Tourism Council objavio je "Milenijsku viziju", dokument u kojem je ogromni gospodarski potencijal turizma prepoznat kao veoma važan podstrek napredka i nacionalnih ekonomija. Prof.dr. Zvonimir Maretić, jedan od vodećih osnivača turističke medicine u istarskoj regiji, započeo je različita istraživanja i evidentiranja o zdravstvenim problemima gostiju. U svojim radovima razotkrio je i istraživao medicinske i organizacijske probleme u vezi s turizmom.(1,2) Kroz turističku medicinu (ili "medicinu turizma") mi nudimo našim gostima kvalitetu zdravstvenih usluga i njege za vrijeme njihovog boravka ili proputovanja. Posebno stoga jer neki od gostiju dolaze sa svojim kroničnim bolestima, dok drugi oboljevaju ili se ozljeđuju za vrijeme boravka.(3,4) Turisti su jedna osjetljiva populacija (5). Tijekom odmora suočavaju se s različitim promjenama - promjene klimatskih uvjeta i okolnosti, prometne gužve, promjene hrane i vode, promjene ponašanja, a naročito promjene rizičnih ponašanja i doživljaji različitih stresnih situacija. Sve ovo, naravno, može uzrokovati slabljenje njihovog zdravlja posebno ukoliko su prije dolaska na odmor imali i patili od kakvih kroničnih zdravstvenih problema. Svi ovi čimbenici povećavaju rizik od nezgoda s ozljeđivanjem pa i sa smrću kao posljedicama.

CILJ I METODE

Cilj ovoga rada bio je utvrditi učestanost najčešćih uzroka smrti kod stranih turista koji su došli u Istru tijekom ljetnih mjeseci. Analizirali smo podatke o uzrocima smrti stranih turista za vrijeme ljetnih turističkih sezona od svibnja do rujna kroz razdoblje od 2000. - 2004.godine. Primjenjene su retrospektivne metode analize podataka o uzrocima smrtnosti. Podaci su razvrstani prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti (MKB).(6) Rezultati kao što su uzroci smrti, spol umrlih te starosna dob, bit će prikazani u grafičkoj formi.

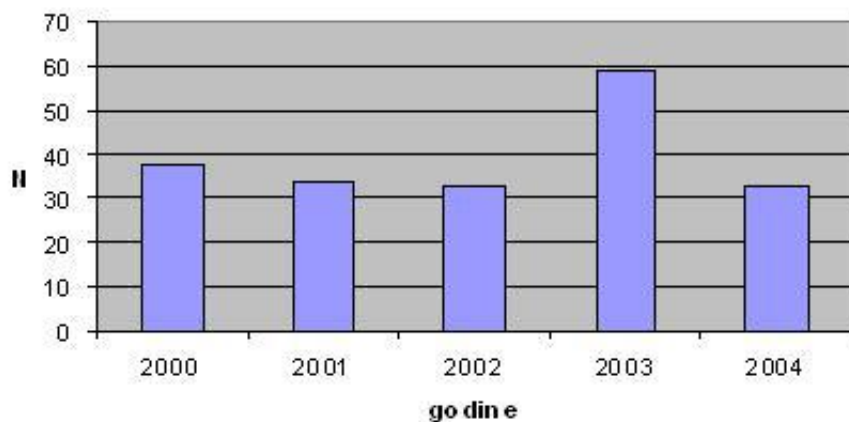
REZULTATI

U promatranom razdoblju umrlo je 322 stranih turista u Istarskoj županiji. Od toga broja bilo je 239 muških osoba ili 74,2% što je tri puta više nego umrlih ženskih osoba. Najveći broj umrlih stranih osoba - turista u Istri (n =77) zabilježen je 2002.godine. (slika 1)

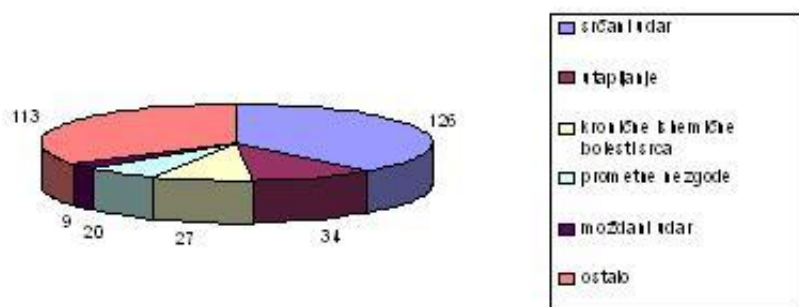
Od ukupno 322 umrlih stranih turista u promatranom razdoblju, 197 njih ili 61% umrlo je u Puli i okolici. Među njima je bilo 129 muških osoba što je 65,4%.(slika 2)

Slika 2. Turisti umrli u Puli kroz promatrano razdoblje

Vodeći uzroci smrtnosti među stranim turistima su srčani udar s 39,1%, utapljanje s 10,5%, kronične ishemične bolesti srca s 8,3%, prometne nezgode sa 6,2% te moždani udar s 2,8%.(slika 3)

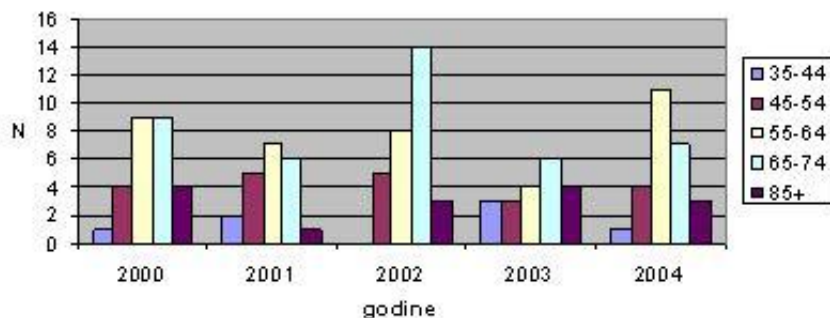
Slika 3

Među stranim turistima utvrđena je stopa smrtnosti od 3,2 na 100 000 osoba.

Od srčanog je udara (I 21.9) umrlo 126 stranih turista. Najveći broj umrlih stranaca-muških osoba (n=27) zabilježen je u 2002.godini. Među njima, 14 muškaraca je bilo starosti od 65 do 74 godine. Tijekom 2004 godine zabilježeno je 11 umrlih muškaraca u dobi od 55 do 64 godine starosti što je za 18% više umrlih muškaraca iste starosne dobi nego godinu dana prije - 2003.godine. Muškarci su umirali radi srčanog udara šest puta više nego ženske osobe.(slika 4)

Slika 4. Turisti umrli od srčanog udara kroz promatrano razdoblje

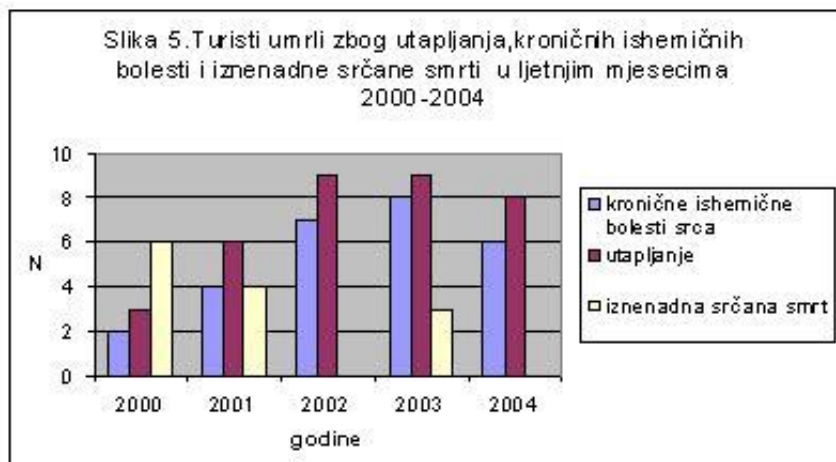

Tijekom promatranog razdoblja, osim u 2000.godini, utapljanja (T 75.1) su po brojnosti bila drugi uzrok smrti među stranim turistima jer je utopljenika bilo 34 ili 10,5% . Muškarci su i ovdje bili brojniji (73,5%) od žena, a posebno u dobnoj skupini od 45 do 54 godine starosti.

Od kroničnih ishemičnih bolesti srca (I 25.0) umrlo je u promatranom razdoblju 27 stranih turista. To je 8,3% od svih smrti, te ovu skupinu stavlja na treće mjesto najčešćih uzroka smrti. Nisu uočene neke veće različitosti u odnosu na brojnost umrlih muškaraca i žena, osim što je primjetno da su smrti kod žena nastupale većinom u dobi iznad 75 godina starosti, dok su muškarci umirali većinom u dobi od 65 do 74 godine. Broj umrlih od ishemičnih bolesti srca pokazuje trend porasta tijekom

ljetnjih sezona 2003 i 2004.godine.

Tijekom 2000., 2001. i 2003.godine zabilježeno je 13 slučajeva iznenadnog zastoja rada srca (I 46.9). Od toga broja bilo je 11 muškaraca i 2 žene. Umrli muškarci bili su u starosnoj dobi 65 do 74 godine. Iznenadna srčana smrt je s 10,5% slučajeva smrti u 2000.godini bio drugi od uzroka smrtnosti. Broj smrti radi zastoja srca je od 2003. godine u padu. (slika 5)

Devet stranih turista je umrlo radi moždanog udara što je 2,8% od ukupnog broja registriranih smrti u promatranom razdoblju.

Prometne nezgode zauzimaju posebno mjesto u našim analizama. U prometnim nezgodama 20 je osoba izgubilo živote u tijeku promatranog razdoblja. Stoga su smrti u prometnim nezgodama na četvrtom mjestu po brojnosti u tom periodu sa 6,2%. Najveći broj smrti u prometnim nezgodama (n=7) zabilježen je tijekom ljetnje sezone 2002.godine. Starost umrlih osoba, većinom muškaraca, bila je između 25 i 34 godine. (slika 6)

RASPRAVA

Među umrlim stranim turistima u Istri bilo je više muških nego ženskih osoba. Najviši omjer od 81,6% zabilježen je tijekom 2004.godine. Promatrajući registre podataka koji su dolazili iz cijele Istarske županije, primjetili smo povećan broj (69%) umrlih muških stranih turista na području Pule. Vodeći uzrok smrti je srčani udar. Tijekom 2004.godine bilo je zabilježeno 18% više umrlih muških osoba nego u 2003.godini, koje su umrle od srčanog udara u starosti 55 do 64 godine.

Tijekom ljetnje sezone, svaki drugi pacijent koji je bio tretiran na intenzivnoj njezi pulske bolnice, bio je stranac sa srčanim udarom. Prema analizama dr.Jukića i njegovih suradnika, svaki treći turist sa srčanim udarom u tijeku ljetnjih mjeseci, egzitira. Najmlađi od njih umro je u starosti od 31 godine a najstariji u 84 godini života.

Utopljanje je po brojnosti drugi ozbiljni problem koji uzrokuje smrt stranih turista. Trend utapljanja u porastu je s 8% kroz 2003. i 2004.godinu. Prema izvještajima WHO, u svijetu se utopi godišnje oko 450 000 osoba. Prosječna stopa je 15 utopljenika na 100 000 stanovnika. Prosječna starosna dob utopljenika bila je 41,5 godina. Većina njih utopilo se nesretnim slučajem.

Kroz cijelo promatrano razdoblje, uočljiv je porast trenda smrtnosti uzrokovane iskemičnim bolestima srca iz skupine kardiovaskularnih bolesti. Ova se pojava veže također uz periode godine kada dolaze grupe starijih turista.

Prema izvješćima Instituta "Sicher Leben"-Austria(8) o posljedicama prometnih nesreća i smrtnosti u njima, u zemljama EU u prometnim je nesrećama život izgubilo oko 7% svih umrlih prije 1999.godine. Iz naših podataka je vidljivo da je broj stranih turista koji su umrli u prometnim nezgodama tijekom 2002. u Istarskoj županiji, veoma blizu podacima koje navodi EU.

ZAKLJUČAK

Vodeći uzroci smrtnosti među stranim turistima u promatranom razdoblju u Istarskoj županiji bili su srčani udar i utopljanje. To nas usmjerava na potrebne analize mogućih rizika te utjecaja koji dolaze od klimatskih promjena, promjena životnih navika, hrane i pića te promjene u ponašanju naših gostiju. Takve bi informacije bile od velike koristi za pripremu odgovarajućih socio-medicinskih edukacijskih programa te odgovarajućih preventivnih smjernica za naše goste.

Profitabilni turizam nisu samo lijepa i atraktivna turistička odmarališta i destinacije. Dobra i moderna zdravstvena skrb, posebice u hitnoj pomoći, kao i edukacija turista omogućit će da se smrtnost među našim stranim gostima smanji, a njihov boravak u ovoj županiji učini sigurnijim.

Literatura:

1. Maretić Z. Turizam i bolest, Libelli Medici, Pliva, Zagreb, 2:1, 1971.
2. Maretić Z. Medicina turizma, neki pojmovi i definicije. U: Zbornik 1. jugoslavenskog simpozija. Medicinski problemi u turizmu, Crikvenica, 1988: 34-40.
3. Capar M, Murr G, Popić G, i sur. Priručnik turističke medicine, Pula, 1993.
4. Jakšić Ž. Turizam i zdravlje. U: Zbornik Prvog simpozija H.D.O.D. Organizacija hitne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite turista u domovima zdravlja, Rovinj, 2001: 6-9.
5. Druzetic-Bozic K, Lazicic-Putnik Lj, Tumpic A. Review of the registered morbidity in the emergency medical service in the rural and city areas in County of Istria in 1999. Proceeding of The 1st International Congress of Polish Society of Emergency Medicine. Wroclav, 2000.
6. Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema. Deseta revizija. Svezak 1. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (hrvatsko izdanje). Zagreb: Medicinska naklada; 1994.
7. Popić G. Resuscitacija i zbrinjavanje spašenih utopljenika, Pomorska medicina V (naučne rasprave), svezak 39, str. 323, 1990.
8. Institut "Sicher Leben" (Austria). Injury Prevention programme. The Institute; 1999.
9. Nothdurft H, Canmes E. Epidemiology Risks and Travel, Principles and Practise of Travel Medicine, published on line 27 Feb 2002. www.3.interscience.wiley.com/cgi-bin/summary

Kontakt adresa:

Ljiljana Lazičić - Putnik, dr.med.,
Služba za epidemiologiju, ZZJŽ,
Nazorova 23, 52100 Pula,
tel. +385 (0)52 529054, fax +385(0)52529055,
e-mail: liliputnik@hotmail.com